

दिगो कृषिका आधारभूत प्रविधि

✍ युवराज सुवेदी

हरित क्रान्तिपछि, विश्वभरिको कृषि प्रविधिमा आमूल परिवर्तन आयो। कृषि क्षेत्रमा आधुनिकीकरण र यन्त्रीकरणको प्रयोगले गर्दा बीसौं शताब्दीको अन्त्यतिर कृषि उत्पादनमा व्यापक वृद्धि भयो। यसको प्रभाव नेपाली कृषि जगतमा पनि पत्यो र आधुनिकीकरणका नाममा रासायनिक खेती प्रणाली सुरु गरियो। जसका कारण वर्तमान समयमा पर्यावरण तथा मानव स्वास्थ्यमा नकारात्मक असरहरू पारिरहेको छ। साथै रासायनिक कृषि सामग्रीहरू जस्तै मल, किटनाशक विषादी, हर्मोन आदिको प्रयोगले मोटोको उर्वराशक्ति र जैविक

विविधतामा पनि नकारात्मक प्रभाव पारेको छ। त्यसैले रासायनिक खेती प्रणालीलाई दिगो कृषि प्रणालीमा रूपान्तरण गरी पर्यावरण, मानव स्वास्थ्य र जैविक विविधतामा सन्तुलन कायम गरी खाद्य सुरक्षाको वातावरण सिर्जना गर्नेपर्ने अहिलेको अवस्थालाई मध्यनजर गर्दै यस पुस्तकले दिगो कृषिका आधारभूत प्रविधिका बारेमा जानकारी प्रदान गर्न खोज्नु वास्तवमै सराहनीय छ।

मुख्यतया यस पुस्तकमा विषयवस्तु चार खण्डमा विभाजन गरिएको छ। पहिलो खण्डमा खाद्यतत्व व्यवस्थापन गर्ने विभिन्न विधिहरूको बारेमा चित्रसहित व्याख्या गरिएको छ। दोस्रो खण्डमा रोग तथा किरा व्यवस्थापन बारे जानकारी एवम् उपायहरू र महत्वपूर्ण दिगो प्रविधिहरूका बारेमा जानकारी प्रस्तुत गरिएको छ। तेस्रो खण्डमा प्रचलित केही दिगो खेती प्रणालीका प्रकारहरू प्रस्तुत गरिएको छ। र, अन्तिम खण्डमा दिगो कृषिका केही विधिहरूका बारेमा चर्चा गरिएको छ।

समग्र रूपमा यो पुस्तक दिगो कृषिमा चासो राख्ने र दिगो कृषि अपनाउन चाहने किसानहरूका लागि अत्यन्तै जानकारीमूलक छ। यस पुस्तकले स्थानीय स्रोत-साधनको उचित प्रयोग गरी अहिलेको कृषि उत्पादन प्रणालीलाई दिगो रूपमा विकास गर्न सघाउने देखिन्छ। विषयवस्तुको हिसाबले यो पुस्तक अत्यन्तै बलियो भए तापनि केही प्राविधिक त्रुटि रहेका छन् जुन आगामी संस्करणहरूमा सुधार गर्न आवश्यक देखिन्छ। साथै, यस पुस्तकमा पहिले दिगो कृषिसम्बन्धी जानकारी र त्यसपछि मात्र दिगो कृषिका प्रविधिहरूबारे चर्चा गरिएको भए अझै सान्दर्भिक र उपयोगी हुने थियो।

